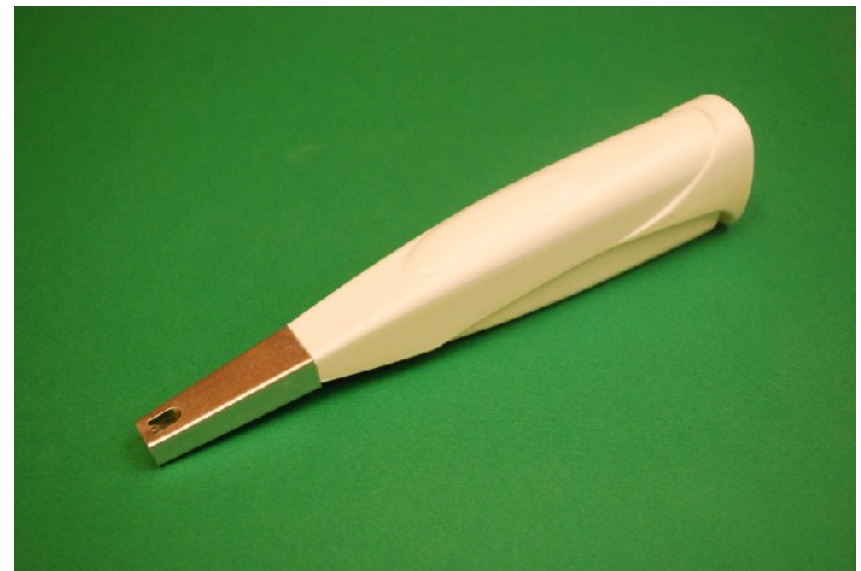

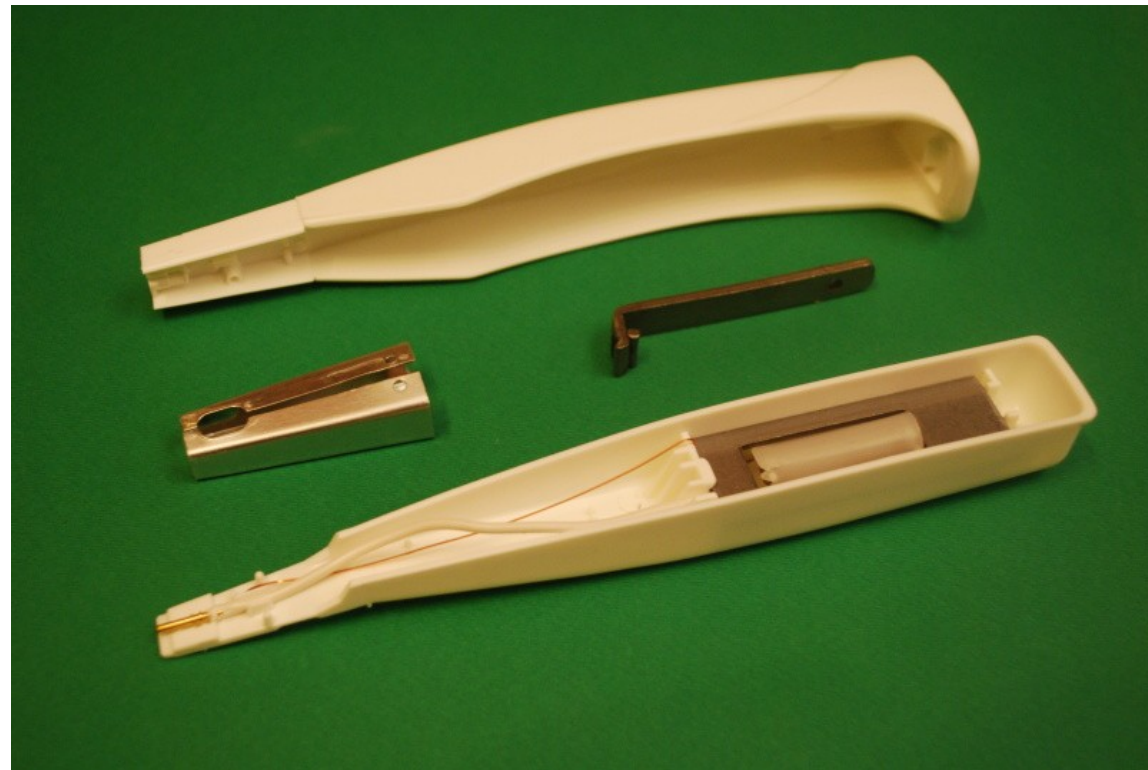
PIEZOZAPALOVAČE

Václav Piskač, Brno 2012, upraveno leden 2013

Zapalování plynu jiskrou je vcelku běžným jevem - většina plynových sporáků má vestavěný automatický zdroj jisker. Komu se porouchá, koupí si v domácích potřebách ruční piezozapalovač.

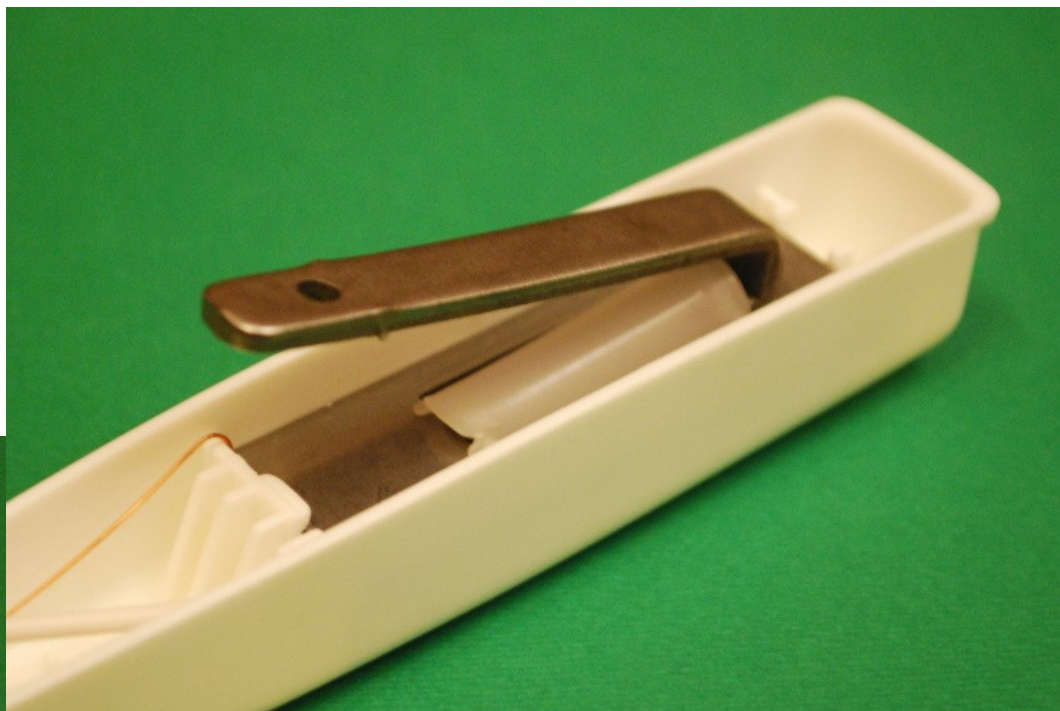

Jeho srdcem je křemenná tyčinka. Při zmáčknutí zapalovače se pomocí masivní ocelové páky tyčinka stlačí - díky piezoeffektu (tj. posunu iontů uvnitř krystalu) vzniknou na koncích tyčinky opačné náboje. Napětí mezi nimi dosahuje několika kiloVoltů, což stačí k přeskoku jiskry.

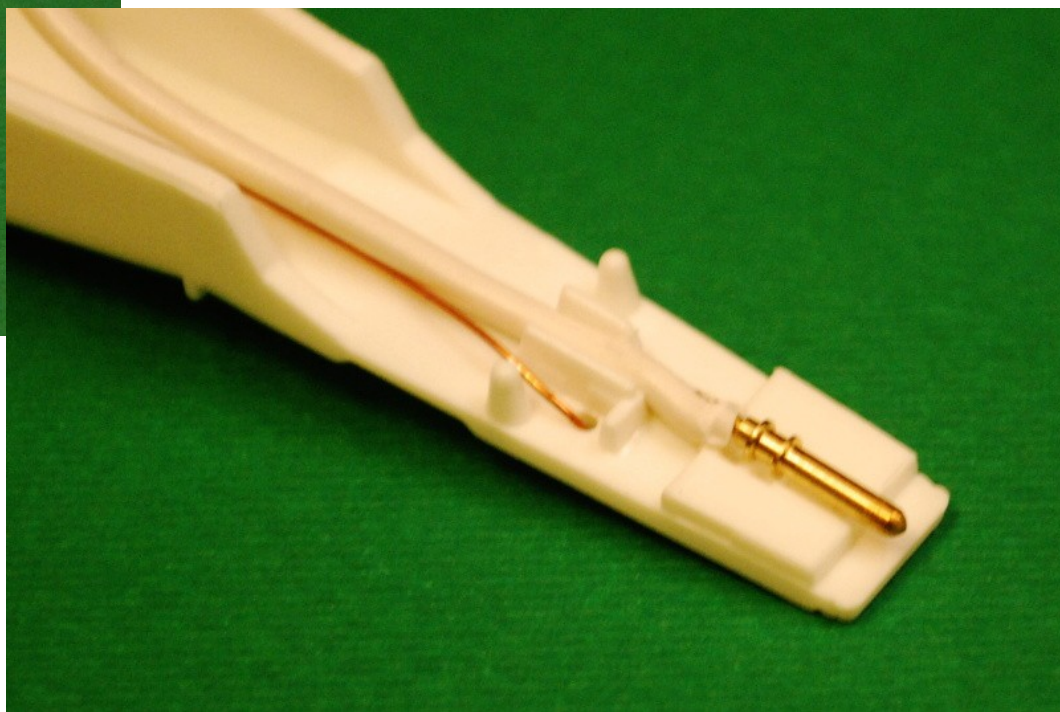

pákový mechanismus

piezokrystal

vyvedení napětí do jiskřiště

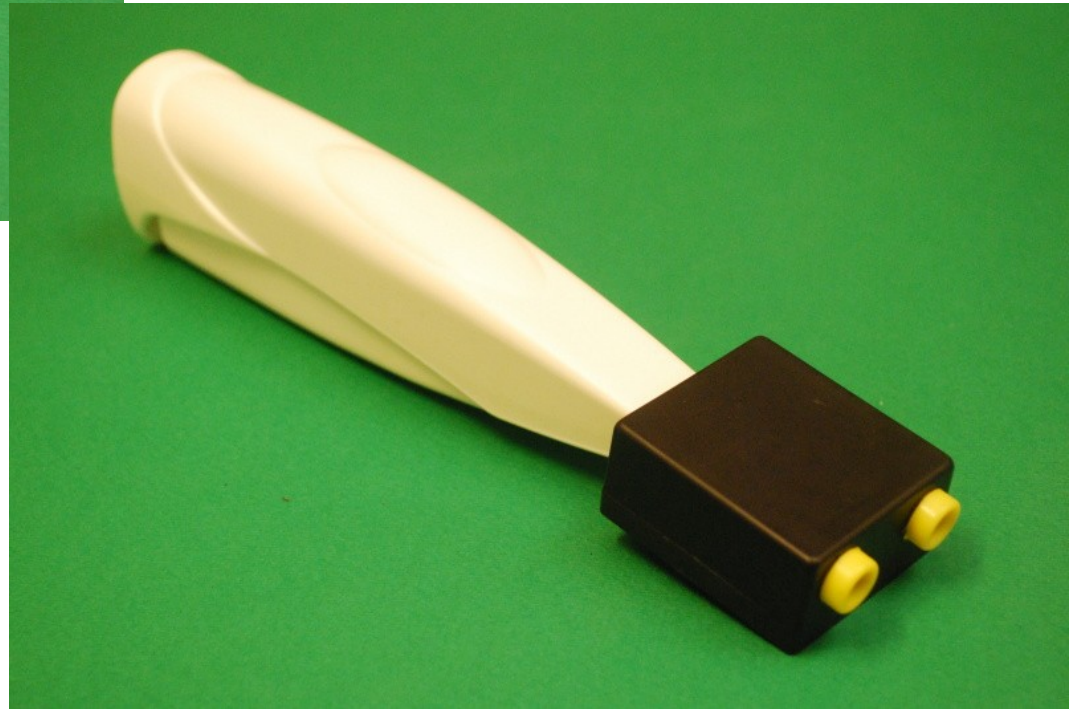
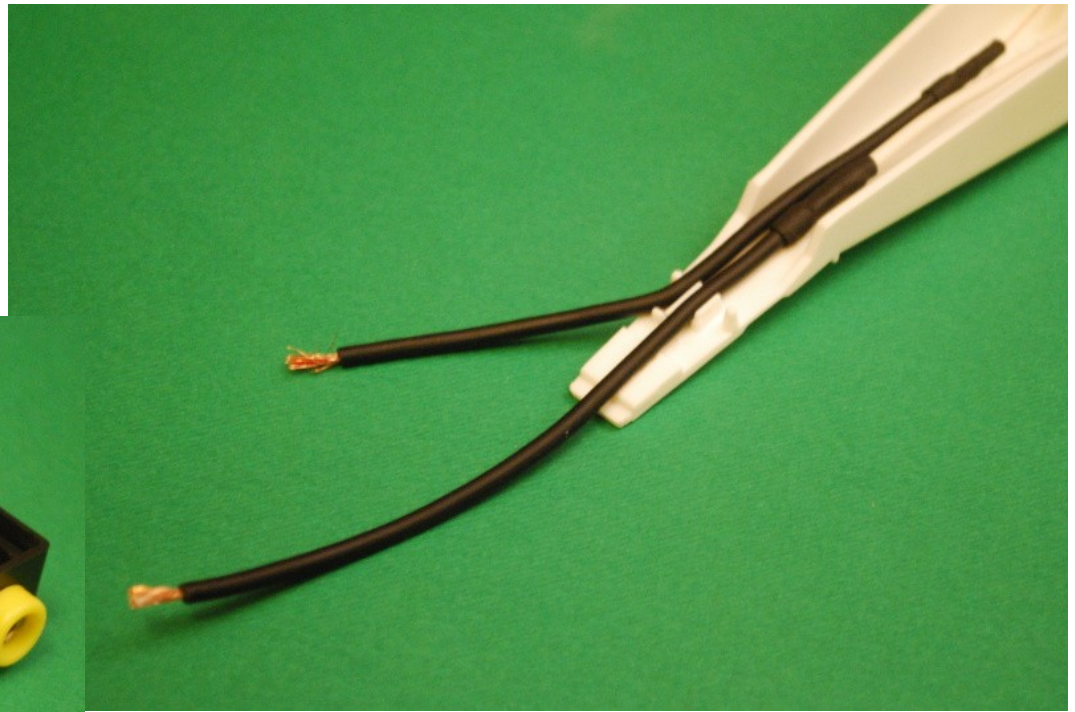
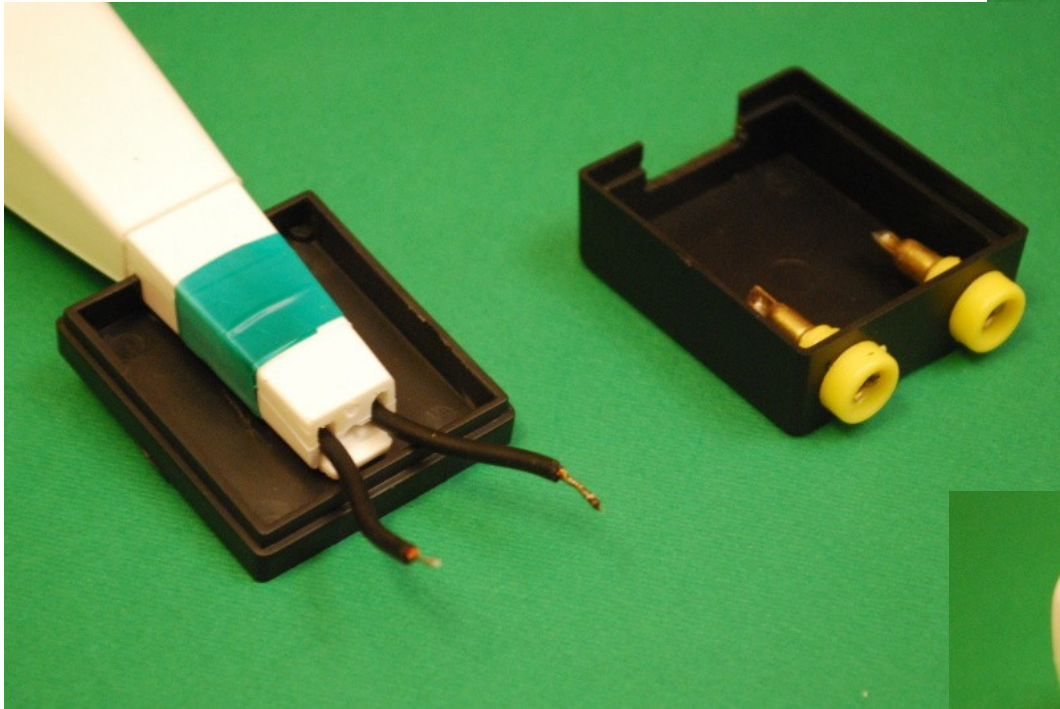

Napětí generovaná zapalovačem jsou dostatečně velká k tomu, aby s nimi bylo možno provádět většinu experimentů z elektrostatiky.

Jako první přišel s touto myšlenkou Břetislav Patč z Brandýsa nad Labem, který ji předvedl na Veletrhu nápadů učitelů fyziky v roce 1999 (http://http://kdf.mff.cuni.cz/veletrh/sbornik/Veletrh_04/04_16_Patc.html) .

Zapalovač je nutno mírně upravit, tj. vyvést napětí do zdířek. Použil jsem k tomu elektrokrabičku a dvě banánkové zdířky (viz následující fotografie). Zapalovač je uvnitř krabičky zalit tavným lepidlem, krabička je slepena lepidlem na plastové modely.

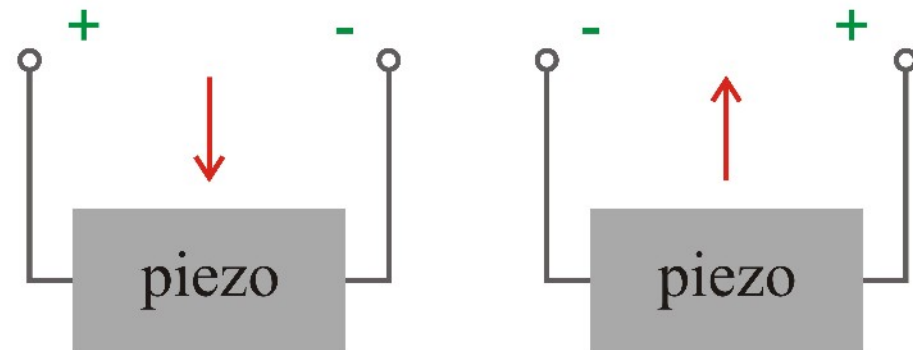
Funkce zapalovače:

při stlačení krystalu vzniknou na jeho koncích opačné náboje -

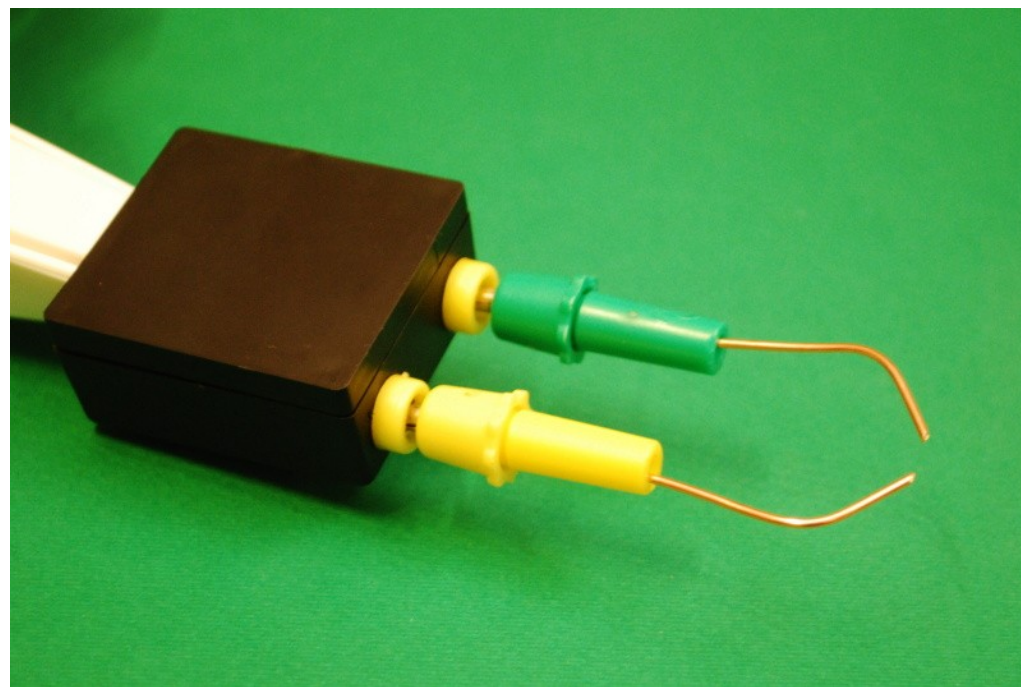
tj. jedna zdířka se nabíjí kladně a druhá záporně.

Pokud stlačený zapalovač vybijeme a povolíme, objeví se na krystalu opět náboje, tentokrát ale s opačnou polaritou.

S tím je nutno počítat při experimentech.

Zatím jsem do zdířek upevnil banánky s drátky - přeskakují mezi nimi jiskry až na vzdálenost přes 8mm (což odpovídá napětí kolem 20kV).

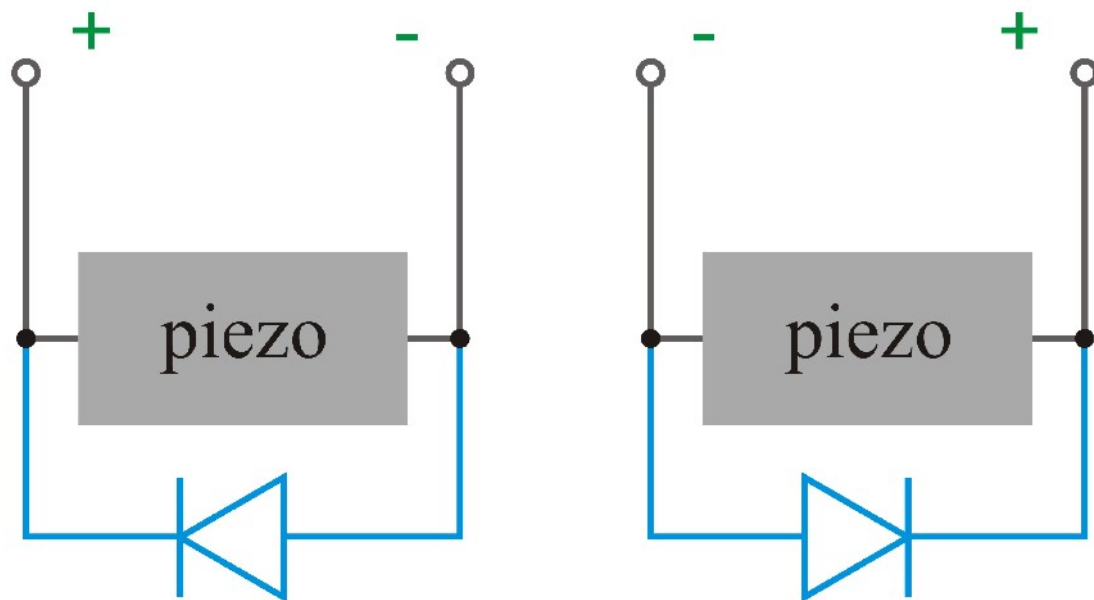

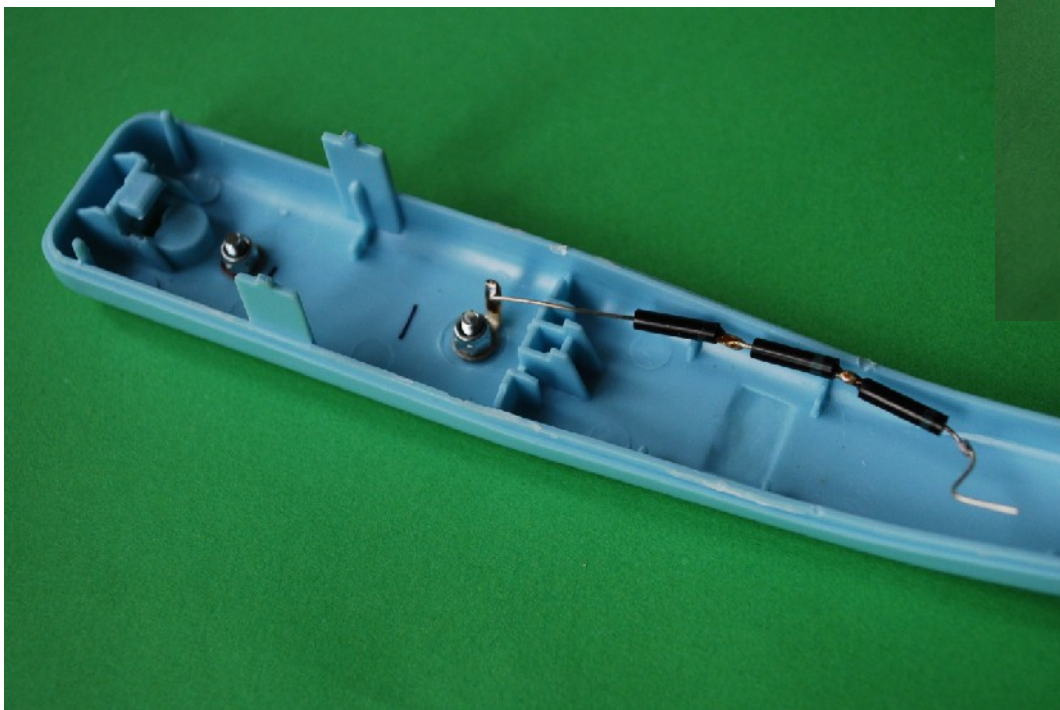
Usměrněné zapalovače

Pro zjednodušení práce se zapalovači jsem se je pokusil usměrnit - tj. daná zdířka bude dávat stále stejný náboj.

Použil jsem k tomu vysokonapěťové diody DD1000, jejichž závěrné napětí je cca 10kV (www.gme.cz), případně lze použít řetěz 15 běžných usměrňovacích diod se závěrným napětím 2kV. Diody jsou zapojeny tak, aby zkratovaly piezokrystal při „nevhodné“ polaritě.

Ze spodní strany zapalovače jsem přišrouboval pásek z Merkuru a připojil k němu jeden pól krystalu. Druhý pól krystalu je vyveden do přední části zapalovače a propojen s diodami.

Konec drátu jsem vyvedl ven, tělo zapalovače slepil a nasadil původní plechové jiskřiště. Když nyní držím zapalovač v ruce, jsem spojen s jedním jeho pólem a jiskřiště se při stisknutí tlačítka nabíjí kladně. U druhého zapalovače jsem diody zapojil obráceně, takže se při povolení tlačítka nabíjí jiskřiště záporně.

Pingpongový míček jsem natřel silikonovou stříbřenkou (díky obsahu hliníkového prášku je vodivá), zašrouboval do něj šroub a zakápnul sekundovým lepidlem. Celek jsem osadil do jiskřiště a zalil tavným lepidlem.

Vznikly spolehlivé zdroje statického náboje, každý s jinou polaritou.

